

MUSTAQILLIK YILLARIDA O‘ZBEKISTONDA TARIXIY MEROSNI ASRASH VA TIKLASH SIYOSATI

Umarova Feruza Abdurasul qizi

Innovatsion texnologiyalar universiteti,

tarix yo‘nalishi 2-kurs talabasi

Annotatsiya: Mazkur maqolada O‘zbekiston mustaqillikka erishgach, tarixiy va madaniy merosni qayta tiklash, uni asrab-avaylash hamda targ‘ib etish borasida amalga oshirilgan islohotlar ilmiy asosda tahlil qilinadi. Restavratsiya ishlari, buyuk ajdodlar merosini targ‘ib etish, ilmiy tadqiqotlar, xalqaro hamkorlik va zamonaviy texnologiyalardan foydalanish yo‘nalishlari keng yoritiladi.

Kalit so‘zlar: tarixiy meros, mustaqillik, restavratsiya, madaniyat, YuNESKO, milliy qadriyatlar, raqamlashtirish.

O‘zbekiston xalqi ko‘p asrlik boy tarixiy va madaniy merosga ega. Ammo sobiq ittifoq davrida milliy qadriyatlar ko‘plab cheklovlarga uchragan, ko‘plab tarixiy obidalar e‘tiborsiz qoldirilgan edi. Mustaqillikka erishgan 1991-yildan boshlab mamlakatimizda tarixiy merosni asrab-avaylash, tiklash va targ‘ib etishga alohida e‘tibor qaratildi. Bu jarayon milliy o‘zlikni anglash, tarixiy adolatni tiklash va yosh avlodni milliy qadriyatlar ruhida tarbiyalashda muhim ahamiyat kasb etdi. Tarixiy merosni tiklash siyosatining shakllanishi Mustaqillikdan keyin qabul qilingan qonunlar va qarorlar milliy merosni asrashni davlat siyosatining ustuvor yo‘nalishiga aylantirdi. “Madaniy meros obyektlarini muhofaza qilish to‘g‘risida”gi qonun, “Davlat muzeylari to‘g‘risida”gi nizom, Prezident farmonlari va hukumat qarorlari mazkur sohada muhim huquqiy asos bo‘ldi. Madaniy obidalarni restavratsiya qilish Samarqand, Buxoro, Xiva, Shahrisabz kabi qadimiy shaharlarda keng ko‘lamli ta‘mirlash ishlari olib borildi. Jumladan, Shohi Zinda majmuasi, Bibixonim masjidi, Registon ansambli, Minorai Kalon, Mir Arab madrasasi, Ichan qal‘a majmuasi va Oqsaroy qayta tiklandi. Ko‘plab yodgorliklar YuNESKOning Butunjahon merosi ro‘yxatiga kiritildi. Tarixiy shaxslar merosini targ‘ib etish Amir Temur, Jaloliddin Manguberdi, Alisher Navoiy, Mirzo Ulug‘bek, Zahiriddin Muhammad Bobur kabi buyuk ajdodlarimizning yubileyleri keng nishonlandi. “Amir Temur muzeyi” va “Temuriylar tarixi muzeyi” tashkil etildi. Buyuk mutafakkirlarning asarlari qayta nashr qilindi, tarjimalar yaratildi va jahon miqyosida targ‘ib qilindi. Ilmiy tadqiqotlar va ekspeditsiyalar O‘zbekiston olimlari qadimiy qo‘lyozmalarni o‘rganish, arxeologik qazilmalarni amalga oshirish va tarixiy manbalarni qayta tahlil qilishda faol ishtirok etishdi. Surxondaryo, Qashqadaryo va Xorazmda olib borilgan qazilmalar yurtimizning qadimiy sivilizatsiyalar markazi ekanini tasdiqladi.

Xalqaro hamkorlik YuNESKO, ISESKO kabi xalqaro tashkilotlar bilan hamkorlikda keng ko‘lamli tadbirlar amalga oshirildi. 2001-yilda Buxoro shahrining 2500 yilligi, 2007-yilda Xivaning 2700 yilligi, 2017-yilda Shahrisabzning 2700 yilligi

YuNESKO ko‘magida keng nishonlandi. Bu tadbirlar mamlakatimizni jahon hamjamiyatida keng tanitdi. Tarixiy merosni targ‘ib etishda zamonaviy texnologiyalar Muzey va kutubxonalar fondlari raqamlashtirildi, virtual muzeylar tashkil etildi, 3D rekonstruksiya texnologiyalari joriy qilindi. Shuningdek, OAV va ijtimoiy tarmoqlar orqali milliy meros keng ommaga targ‘ib qilinmoqda. Ta‘lim tizimida tarixiy merosni o‘qitish Maktab va oliy ta‘lim dasturlariga “O‘zbekiston tarixi” fani keng joriy qilindi. Tarixiy shaxslar hayoti va faoliyati haqida kitoblar va filmlar yaratildi, bu esa yoshlarning milliy o‘zlikni anglashini kuchaytirdi. Turizm sohasida tarixiy merosning o‘rni Turizm infratuzilmasi rivojlantirildi, “Buyuk Ipak yo‘li” brendi ostida xalqaro loyihalar amalga oshirildi. Tarixiy shaharlarimiz sayyohlar markaziga aylandi va bu jarayon iqtisodiy rivojlanishga ham xizmat qildi. Milliy qadriyatlar va ma‘naviyatni tiklash Tarixiy merosni tiklash jarayonida milliy urf-odatlar, xalq og‘zaki ijodi va marosimlar qayta jonlantirildi. Bu esa jamiyatda ma‘naviy uyg‘onishga sabab bo‘ldi. Kelajak vazifalari Bugungi kunda tarixiy merosni yanada keng raqamlashtirish, xalqaro ilmiy ekspeditsiyalarni kuchaytirish, yoshlar orasida targ‘ibotni kuchaytirish va obidalarni asrashda innovatsion texnologiyalardan keng foydalanish zarur vazifa sifatida qolmoqda. Mustaqillik yillarida O‘zbekistonda tarixiy merosni asrab-avaylash va targ‘ib etishda ulkan yutuqlarga erishildi. Bu jarayon milliy o‘zlikni tiklashga, yosh avlodni vatanparvarlik ruhida tarbiyalashga, mamlakatni jahon hamjamiyatiga keng tanitishga xizmat qildi. Tarixiy merosni asrash – bu o‘tmishga hurmat va kelajakka ishonchli qadamdir.

Jamiyat ma‘naviyatini yuksaltirishda tarixiy xotira, ajdodlar tarixini bilish, milliy-axloqiy qadriyatlar hamda an‘analari va muqaddas dinimizning o‘rni va ahamiyati katta. Biron-bir xalq o‘z tarixini bilmay, asrlar osha yaratilgan ma‘naviy merosga tayanmay va uni yanada rivojlantirmay turib o‘z kelajagini tasavvur eta olmaydi. Shu bois, mustabid tuzum davrida xalqimizning soxtalashtirilgan tarixi ni xolisona, haqqoniy yoritish, barcha o‘quv mas kan lari da Vatan tarixini o‘qitish borasida muhim tadbirlar amalga oshirildi. O‘zbek xalqi va o‘zbek davlatchiligi tarixini, tariximizning boshqa sahifalarini xolisona ilmiy asosda yoritish vazifalari Prezident I.A. Karimovning bir guruh tarixchilar bilan 1998-yil iyun oyida bo‘lgan suhbatida, Vazirlar Mahkamasining 1998-yil 27-iyulda qabul qilingan «O‘zbekiston Respublikasi fanlar Akademiyasi tarix instituti faoliyatini takomillashtirish to‘g‘risida»gi qarorida belgilab berildi. Mustaqillik yillarida Vatanimiz tarixini yoritish va o‘rganish masalalari partiyaviy, sinfly yondashuvlardan, hukmron kommunistik mafkura ta‘siridan xalos etildi. Necha 10 yillar davomida buzib ko‘rsatilgan yoki so‘z yuritilgan kelgan tarixiy voqealarni xolislik, tarixiylik, haqqoniylik tamoyillari asosida yoritgan qator ilmiy asarlar, darsliklar va o‘quv adabiyotlari yaratildi, nashretildi. Prezident farmoni bilan 1996-yil «**Amir Temur**» yili, deb e‘lon qilindi. Amir Temur tavalludining 660 yilligini nishonlashga bag‘ishlangan tadbirlar O‘zbekistonda, dunyoning 50 dan ortiq mamlakat Karimov I.A. O‘zbekiston: milliy istiqlol, iqtisod, siyosat, mafkura. UNESCO qarori bilan Sohibqiron yubileyi jahon miqyosida nishonlandi. Parijda Amir Temurga bag‘ishlangan madaniyat haftaligi, «Temuriylar davrida fan, madaniyat va maorifning gullab-yashnashi» mavzuyida

xalqaro konferensiya va ko'rgazmalar bo'lib o'tdi. Toshkent shahrida Amir Temurga haykal qo'yildi, Temuriylar tarixi davlat muzeyi tashkil etildi, uning nomi bilan bog'liq tarixiy yodgorliklar ta'mirlandi. 1999-yilda vatanparvar siymo, xalq qahramoni **Jaloliddin Mangu berdi** tavalludining 800 yilligi, o'zbek xalqi dahosi yaratgan **Alpomish** dostonining 1000 yilligining nishonlanishi, Urganch va Termizda ular xotirasiga barpo etilgan yodgorlik majmuasi jamiyat ma'naviyati ni yuksaltirishga, milliy ong va milliy g'ururni ko'tarishga xizmat qilmoqda. Vatanimiz ozodligi yo'lida shahid ketgan **Abdulla Qodiriy, Cho'lpon, Fitrat, Usmon Nosir** va boshqa xalq jigarbandlarining nomi hurmati o'z joyiga qo'yildi, asarlari chop etildi.

Prezidentimiz Islom Karimov tashabbusi bilan Toshkentda mustamlakichilik davri qurbonlari xotirasini abadiylashtirish maqsadida 2000-yilda «Shahidlar xotirasi» yodgorlik majmuyi, 2002-yilda «Qatag'on qurbonlari xotirasi» muzeyi, xalqimiz ning fashizmga qarshi janglarda jon fido etgan farzandlari xotirasini abadiylashtirish maqsadida 1999-yil da Toshkentda «**Xotira maydoni**» majmuasi barpo etildi. Har yili 9-may kuni mamlakatimizda «Xotira va qadrlash kuni» sifatida nishon lan moqda. 1997-yilda Buxoro va Xiva shaharlarining 2500 yilligi, 2002-yilda Termiz shahrining 2500 yilligi va Shahri sabz shahrining 2700 yilligi, 2006-yilda Qarshi (Naxshab) shahrining 2700 yilligi, 2007-yilda Samarqand shahrining 2750 yil ligi va Marg'ilon shahri ning 2000 yilligi, 2009-yilda Toshkent shahri ning 2200 yilligi nishonlandi. Bu tadbirlar xalqimizda milliy ongni yuksaltirishga, tarixiy xotira ning tiklanishiga, yoshlarni milliy istiqlol g'oyalari ruhida tarbiyalash ga xizmat qilmoqda.

XULOSA

Mustaqillik yillarida O'zbekistonda ma'naviy vamadaniy taraqqiyotning yangi davri boshlandi. Milliy qadriyatlar tiklanib, xalqning o'ziga xos madaniyati va an'analari rivojlantirildi. Tarixiy merosni tiklash, din erkinligini ta'minlash va ta'lim tizimini milliy ruhda isloh qilish orqali xalqning ma'naviy salohiyati oshirildi. Madaniyat sohasida milliy san'at va adabiyot yangi cho'qqilarni zabt etdi. Xalqaro miqyosdagi madaniy tadbirlar orqali O'zbekistonning boy madaniy merosi dunyoga tanitildi. Me'moriy obidalar tiklandi, milliy festivallar tashkil etilib, madaniyat va san'atni global darajada tanitishga katta hissa qo'shildi. Ushbu davrda erishilgan yutuqlar xalqimizning o'zligiga bo'lgan ishonchini oshirib, milliy g'ururini mustahkamladi. Mustaqillikning ma'naviy va madaniy sohalarda qo'lga kiritgan natijalari nafaqat bugungi kun uchun, balki kelajak avlodlar uchun ham bebaho ma'naviy boylik sifatida xizmat qiladi. Mustaqillik yillarida O'zbekistonda ma'naviy va madaniy sohalarda erishilgan yutuqlar xalqimizning milliy g'ururini mustahkamlash, o'zligini anglash va dunyo hamjamiyatida o'z o'rnini topishida muhim ahamiyat kasb etdi. Milliy qadriyatlarning tiklanishi, tarixiy shaxslar va obidalarining e'tirof etilishi, xalqaro madaniy tadbirlar orqali o'zbek madaniyati butun dunyoga tanitildi.

FOYDALANILGAN ADABIYOTLAR

- 1.O'zbekiston Respublikasi "Madaniy meros obyektlarini muhofaza qilish to'g'risida"gi Qonuni. –Toshkent, 2001.
- 2.Karimov I.A. Yuksak ma'naviyat –yengilmas kuch. –Toshkent: Ma'naviyat, 2008.
- 3.YuNESKO hisobotlari. –Parij, 2001–2020.
- 4.Abdurahmonov A. O'zbekiston tarixiy yodgorliklari va ularning tadqiqi. –Toshkent: Fan, 2019.
- 5.Raxmonov Sh. Milliy meros va uning targ'iboti. –Samarqand: Zarafshon, 2022.
- 6.Yo'ldoshev X. Mustaqillik davrida O'zbekiston tarixi. –Toshkent: Universitet, 2021.

